

30.10.2023

**ANKARA  
TİCARET BORSASI  
Basın Bürosu**

**GÜNLÜK BASIN  
ÖZETLERİ**

**30 Ekim 2023  
Pazartesi**

## RESMİ GAZETE'DE BUGÜN

**30 Ekim 2023 Pazartesi**

### YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

#### YÖNETMELİK

— Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetmeliği

#### TEBLİĞLER

— Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/19)

— Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2016/12)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/20)

— Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/21)

— Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2014/1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/23)

— Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/25)

— 2023 Yılı Eylül Ayına Ait Dahilde İşleme İzin Belgelerinin (D1) Listesi

— 2023 Yılı Eylül Ayına Ait Yurt İçi Satış ve Teslim Belgelerinin (D3) Listesi

— 2023 Yılı Eylül Ayına Ait Hariçte İşleme İzin Belgelerinin (H1) Listesi

— 2023 Yılı Eylül Ayına Ait Firma Talebine İstinaden İptal Edilen Dahilde İşleme İzin Belgeleri Listesi

# 700 bin hektarda arazi toplulaştırma çalışması yapılacaktır

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yrtlen çalışmalarla gelecek yıl 700 bin hektarda arazi toplulaştırma çalışmasının başlatılması ve 603 bin hektarda tescil işlemlerinin tamamlanması hedefleniyor.



2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'na göre, geçen yıl itibarıyla 23,9 milyon hektar tarım arazisinin 16,5 milyon hektarı ekilen, 3 milyon hektarı nadasa bırakılan, 718 bin hektarı sebze yetiştirilen ve 3,7 milyon hektarı meyve, zeytin ağaçları ve bağcılık için ayrılan alanlardan oluştu.

Bakanlık öncülüğünde yrtlen projelerde, tarım arazilerinin korunması ve etkin kullanılmasına yönelik arazi kullanım planlarının tamamlanması, toprak veri tabanının oluşturulması, erozyonla mücadelenin etkinleştirilmesi öncelikli konular arasında yer alıyor.

Tarım amaçlı arazi ediniminin kolaylaştırılması, tarımsal arazi piyasasının düzenlenmesi, mülkiyetten kaynaklanan ihtilafların giderilmesi, tarımsal üretimde kullanılmayan arazilerin üretime kazandırılması ve işletme leklerinin artırılmasına yönelik kurumsal ve hukuki düzenleme ihtiyacı devam ediyor.

Çok parçalı arazi yapısının ortaya çıkardığı küçük tarım parsellerinin uygun ölçeğe getirilmesi amacıyla hız verilen arazi toplulaştırma çalışmalarında tescil işlemleri gerçekleştirilerek toplulaştırması tamamlanan alanın bu yılın sonunda 7,3 milyon hektara ulaşması bekleniyor. Gelecek yıl ise 700 bin hektarda toplulaştırma

alışmasının başlatılması ve 603 bin hektarda tescil işlemlerinin tamamlanması planlanıyor.

Kentleşme ve sanayileşme gibi tarım dışı sektörlere gelen talepler nedeniyle arazi ihtiyacı giderek artıyor. Tarım, orman, ayır ve mera alanlarındaki koruma-kullanma dengesinin sağlanması için arazi kullanım planlarının hazırlanmasına yönelik çalışmalar hızlandırıldı. Bu yıl arazi kullanım planlarının hazırlanması amacıyla 941 bin hektarda detaylı toprak etüdü çalışmalarının tamamlanması bekleniyor.

### **Sulamaya açılan alan 7,1 milyon hektara çıkacak**

Öte yandan sulu tarımın yaygınlaştırılmasıyla verimli sulama sistem ve tekniklerinin rolü daha da önem kazandı. Yürütölen çalışmalarla tarımda suyun verimli kullanılmasına yönelik tedbirler alınmaya devam ediliyor.

Bu kapsamda Devlet Su İşlerinin (DSİ) alışmalarıyla bu yıl sonunda sulamaya açılan alanın 7,1 milyon hektara ulaşması bekleniyor.

DSİ tarafından yeni yapılacak projelerin borulu sistemle inşa edilmesi ve eski sulama sistemlerinin yenilenmesiyle gelecekte borulu sulama sistemlerinin oranının artacağı ve tarımda önemli miktarda su tasarrufunun sağlanacağı tahmin ediliyor.

Ayrıca, sulama suyu kalite kriterlerini sağlayacak niteliği haiz arıtılmış atık suların sulamada yeniden kullanılmasına yönelik araştırma ve geliştirme çalışmalarına başlandı. Çalışmaların sulama suyundan elde edilecek tasarruf miktarını artırarak tarımda suyun etkin ve verimli kullanılmasına katkıda bulunacağı öngöröüyor.

# Çiftçiye, 1,1 milyar lira destek ödemesi yapılacak

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, bugün çeşitli kalemlerde toplam 1 milyar 167 milyon lira destek ödemesinin daha üreticinin hesaplarına aktarılacağını bildirdi.



Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Trakya'da çiftçilerle bir araya gelerek sektöre ilişkin açıklamalarda bulundu. Bakan Yumaklı, iklim değişikliği nedeniyle yaşanan kuraklıktan en çok Trakya'daki çiftçilerin etkilediğini, ayçiçeğinde yaklaşık yüzde 40 verim kaybı yaşandığını söyledi.

Yaptıkları çalışma ve tespitler sonunda bölgedeki çiftçilere verilen ayçiçeği desteğini ton başına 1500 lira olarak yeniden belirlediklerini anımsatan Yumaklı, verilen desteklerin çiftçilere hayırlı olmasını diledi.

Bölgedeki verim kaybında kuraklığın yanı sıra üreticilerin bazı uygulamalarının da etkili olduğunu vurgulayan Yumaklı, "Özellikle yerli ve milli tohumlarımızda kuraklıkla alakalı dirençlerin daha yüksek, verim kayıplarının da diğeriyle kıyaslanamayacak kadar düşük olduğunu söyleyebilirim. Yerli ve milli ayçiçeği tohumlarıyla ekim yapılan alanlarda kuraklığın etkisinin çok az olduğu hissedilmiştir. İşte bu yerli ve milli çeşitlerin kullanımının artırılması için de gerekli çalışmaları il tarım ve orman müdürlüklerimiz aracılığı ile yürüteceğiz." dedi.

Bakan Yumaklı, Bakanlık olarak üretimin ve üreticinin önündeki engelleri açmak, üreticiye destek olmak için çalıştıklarını söyledi. Çiftçilere verdikleri desteklerin aralıksız devam ettiğini anlatan Yumaklı, "Bugün çeşitli kalemlerde toplam 1 milyar

167 milyon lira destek ödemesini daha üreticilerimizin hesaplarına aktarıyoruz. Hayırlı olsun." ifadelerini kullandı.

### **"Ergene Havzası'ndaki kirliliği önleyeceğiz"**

Yumaklı, bölgede çevre kirliliğinin önlenmesi için Ergene Havzası Koruma Eylem Planı kapsamında önemli çalışmaları hayata geçirdiklerini belirtti.

Çevre kirliliğine neden olan sıkıntıları bertaraf etmek için çalışmalara devam ettiklerini ifade eden Bakan Yumaklı, şöyle konuştu: "Bu kapsamda dere ıslah çalışmalarından kimyasal ve ileri biyolojik atık su artıma tesislerine, dağıntık halde bulunan sanayi tesisleri için 10 OSB kurulumundan, Marmara Derin Deniz Deşarj Sistemi'nin inşa edilmesine kadar devasa projeler yapıldı. Yapılmaya devam ediyor. Bu proje kapsamında yaklaşık 40 milyar lira yatırım desteği sağlandı. Çevre kirliliğine neden olan hususlar bertaraf edilmeye çalışıldı. İnşallah plan kapsamında ele aldığımız konuların her birini hayata geçirdiğimizde Ergene Havzası'ndaki kirliliği önleyeceğiz."

### **"Üretim planlamasını hep beraber yapacağız"**

Yumaklı, tarımsal üretim planlaması konusunda bütün unsurlarla beraber hazırlıkların devam ettiğini söyledi. Planlamanın yasal altyapısı tamamlandığını, kanun değişikliğinin yapıldığını aktaran Yumaklı, şunları kaydetti: "Mevzuat değişiklikleri, ikinci mevzuat değişiklikleri de yapıldı. Şimdi artık uygulamayla alakalı bilgilendirme ve oluşturulması gereken çalışma grupları, kurullar bunlarda bütün Türkiye çapında 81 ilde tamamlanmış oldu. Biz istiyoruz ki o ilde üreticiler, üretici birlikleri, ziraat odaları, borsalar ve kamu kurum ve kuruluşlarından oluşan teknik komite adını verdiğimiz komiteler o bölgede başta su olmak üzere tarımsal üretim planlamasıyla ilgili çalışma yapsınlar. Bizler de elbette yanlarında olacağız. Ülkemizin gelecek dönem üretim planlamasını hep beraber yapacağız."

## Ekonomik güven ekim ayında arttı

Ekonomik güven endeksi, ekimde aylık bazda yüzde 1,2 yükselerek 96,5 değerini aldı.



Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), ekim ayına ilişkin ekonomik güven endeksi verilerini açıkladı.

Buna göre, endeks eylülde 95,4 iken ekimde yüzde 1,2 artışla 96,5'e çıktı.

Geçen aya göre ekimde tüketici güven endeksi yüzde 4,4 yükselişle 74,6, reel kesim (imalat sanayisi) güven endeksi yüzde 0,2 artarak 105,3, hizmet sektörü güven endeksi yüzde 0,5 artışla 113,6, inşaat sektörü güven endeksi yüzde 0,9 yükselişle 89,1, perakende ticaret sektörü güven endeksi ise yüzde 3,3 azalışla 113,9 değerini aldı.

# Sadeleşme adımları devrede pozitif reel faizin önü açılıyor

Merkez Bankası, bankacılık sisteminde TL payını artırmak için yeni adımlar attı. Ticari krediye erişimi kolaylaştıran TCMB, bankaların kullandırılan kredileri için tutmak zorunda olduğu menkul kıymet tesisini kaldırdı. Ekonomistler atılan adımların ticari krediye erişim sorununu çözeceğini vurgularken TL mevduat faizlerinin de artmasını bekliyor.



**Birol BOZKURT**

Merkez Bankası Türk Lirasının payını artırmak için sadeleşme adımları kapsamında ihracat kredileri ve firmaların krediye erişimine yönelik uygulama kolaylıkları getirdi. Düzenlemeler Perşembe günü faizi 500 baz puan artırarak yüzde 35'e yükseltmesinin hemen ardından geldi.

Buna göre, firmaların krediye erişimini kolaylaştırmak amacıyla bankalarca kullandırılan krediler için yüzde 30 oranında menkul kıymet tesis edilmesi uygulaması ile fatura karşılığı kredi uygulaması sona erdirildi. Daha önce ihracat, yatırım ve KOBİ kredilerinde fatura muafiyet sınırı 50 bin TL'den 250 bin TL'ye çıkarılmıştı. Yeni kararlar hiçbir kredi tutarında fatura şartı aranmayacak.

Bankaların TL ticari kredilere referans oranının 1,8 katının üzerinde uyguladıkları faiz oranına göre menkul kıymet tesisi uygulaması kaldırılacak. Faktoring şirketlerinin faktoring alacaklarına referans oranının 2,7 katının üzerinde uyguladıkları faiz oranına göre menkul kıymet tesisi uygulaması da sona erdirildi. İhracat kredilerini



desteklemek amacıyla net ihracatçılık kriterinin hesaplanmasında firmaların yatırım malı ithalatı hesaplama dahil edilmeyecek.

Böylece menkul kıymet tesisi uygulamasında, yatırım kaynaklı ithalat harcamalarının net ihracatçılığı sınırlandırması önlenerek ihracat kredilerine erişim kolaylaşacak. TCMB, daha önce reeskont kredilerine erişimde net ihracatçılık şartını yatırım malı ithalatı dahil edilemeyecek şekilde revize etmişti. Ayrıca, bankalarca satın alınan reel kesimin ihraç ettiği menkul değerler üzerinden yüzde 30 oranında menkul kıymet tesisi uygulamasına son verildi.

### **TL mevduatın payı artacak**

TL'ye geçişlerin hızlandığını gösteren veriler doğrultusunda gerçek kişiler için daha önce aylık yüzde 2'den yüzde 2,5'e yükseltile TL payı artış hedefi, aylık yüzde 3,5'e çıkarıldı. Standart TL mevduatın toplam mevduat içindeki payını artırmayı amaçlayan TL payı artış hedefi, menkul kıymet uygulamasından çıkarılarak bankaların yabancı para mevduat için tesis ettikleri zorunlu karşılıklar üzerinden komisyon alınması uygulamasına eklendi.

### **KKM'nin azaltılma politikası sürüyor**

Sadeleşme adımları kapsamında kur korumalı hesapların yenilenmesi veya TL'ye geçişine ilişkin menkul kıymet tesisi uygulaması sonlandırılarak döviz dönüşümlü kur korumalı hesapların kademeli azaltılması hedefi, komisyon uygulamasında daha etkin bir şekilde yönetilecek.

Ayrıca, TL'ye geçişin belirlenen hedeften yüksek olması durumunda, aşan kısım yenileme hedefine sayılacak. TCMB Para Politikası Kurulu, dün tarihli kararında, sadeleşme sürecinin etki analizleri dikkate alınarak kademeli olarak ilerlediğini ve bu kapsamda TL mevduat payının artırılmasına yönelik ilave adımlarla parasal aktarım mekanizmasının güçlendirilmesine devam edileceğini belirtmişti. TCMB'nin makroihtiyati çerçevede sadeleşme hakkında basın duyurusunda, kararlara ilişkin teknik detayların ilgili düzenlemelerde yer alacağı bildirildi.

### **Bilgi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ege Yazgan: “Pozitif reel faiz dezenflasyonun vazgeçilmez koşuludur”**

Merkez Bankası'nın almış olduğu kararlar, parasal aktarım mekanizmasının yeniden çalışmasına yardımcı olacak niteliktedir. Politika ve mevduat faizi arasındaki farkın kapanmasını, TL faizinin enflasyon beklentilerine oranla pozitif bir reel faize ulaşması, bu faizin vatandaşları TL tutmaya ikna edici olması başarılı bir dezenflasyonun vazgeçilmez koşuludur.

### **Ekonomist Prof. Dr. Sinan Alçın: “Karışık sadeleşme”**

TCMB PPK'nın politika faizindeki artış patikasına 500 baz puan ile devam etmesi bir taraftan sıkı görünümünü pekiştirirken diğer taraftan 2021 Ekim ayından bu yana uygulanagelen ve kredi piyasasını büyük ölçüde kilitleyen makro ihtiyati kararlardan bazılarını kaldırma kararı alması karışık bir mesaj yarattı.

Elbette makro ihtiyati kararların kaldırılması sadeleşme ve normalleşme için kaçınılmaz, ancak bunların içinden bazılarının seçilerek kaldırılması para piyasasındaki görünümü bulanıklaştırıyor. Merkez Bankası'nın mevduat bulundurma zorunluluğundaki gevşeme kararı sonrası TL kredilerde genişleme ortaya çıkabilecekken, devlet tahvillerine yönelik talebin düşmesi ve neticede de hazinenin borçlanma maliyetinde artış anlamına gelebilir.

### **Tacirler Yatırım Yönetim Kurulu Danışmanı Mehmet Aşçıoğlu: "Ticareti canlandıracak adımlar önemli"**

Menkul kıymet tesisi ile bankacılık sektörü kredi vermekten çok krediden kaçınmayı tercih eder hale gelmişti. Tüm bunlar TL'nin kredi mekanizması içinde serbestçe dolaşımını sınırlayan etkiler göstermişti.

Bunun ortadan kalmasıyla son dönemde daralma emaresi gördüğümüz kredi hacminde talebe bağlı olarak bir miktar artış söz konusu olabilecektir. Mevcut durumda faiz yükü ile kredi almak isteyenleri bankalar o gözle değerlendirip kredi taleplerini karşılayacaklardır diye düşünüyorum.

Ticaretin canlanması için alınan tedbirlerde özellikle Avrupa'nın resesyon yaşadığı bir dönemde belli bir büyüme seviyesini kontrol altında tutmak amacıyla verilmiş kararları da çok yanlış bulmuyorum.

Çünkü öyle veya böyle dünyada özellikle ticari taraftaki yavaşlamadan bütün ülkeler etkileniyor, Türkiye'de bundan kaçamaz. Bunu canlandırmak adına atılmış adımlar gibi görüyorum bunu. Faizin yükselmesiyle iç talepte duraklamalar ve geri çekilmeler olabilir.

### **Ekonomist Prof. Dr. Burak Arzova: "Tahvil faizleri yükselebilir"**

Krediye erişimin kolaylaştırılması olması oldukça önemli ve iyi bir haber. Ayrıca TL mevduata dönüş teşvik ediliyor. Bankalar ana bankacılık faaliyetlerini yapmaya sevk ediliyor. Bankalarca kullanılan TL kredilerden bankaların yüzde 30 menkul kıymet tesisi zorunluluğu vardı.

Bu tahvil satın almaları ile öyle bir noktaya gelmişti ki Türkiye'deki tahvil piyasası. ABD'deki 10 yıllık tahvil faizleri ile Türkiye'deki tahvil faizleri bir birine yakınsamıştı. Suni yolla tahvil faizleri üzerinde bir baskılama söz konusuydu. Tahvil piyasasında bir normalleşme sürecine geçiliyor.

30.10.2023

Bankaların tahvil bulundurma zorunluluğu olmayacağı için ya yeni tahvil almayacaklar ya da mevcut tahvillerden çıkış gerçekleştirecekler. Bu da tahvil faizlerinin yukarı gitmesi anlamına gelir. Bu da Merkez Bankası'nın faiz artırımının dışında piyasanın bir faiz artışına gitmesi anlamına geliyor.

Tahvil faizlerinin yükselmesi borsa açısından sevimli bir şey değil, çünkü risksiz bir durum söz konusu. Ancak yabancı yatırımcı dönmesi açısından olumlu, çünkü yabancı döndüğü zaman ilk olarak tahvil alıyor. Bu durum da uzun vadede borsaya yarayacaktır.

# İsrail Gazze'ye durmaksızın bomba yağdırıyor: Son 24 saatte 600 hedefi vurduğunu açıkladı



İsrail havadan, karadan ve denizden Gazze'ye bomba yağdırırken, İsrail ordusundan da peşe peşe açıklamalar geliyor. Cenin ve Nablus başta olmak üzere birçok Filistin beldesine gece boyunca baskınlar düzenleyen İsrail, son 24 saatte 600 hedefi vurduğunu açıkladı.

İsrail-Filistin arasındaki savaş 24. gününde devam ederken, İsrail ordusu, binlerce kişinin sığındığı Gazze'deki Kudüs Hastanesini bombalamakla tehdit etti. İsrail savaş uçaklarının gece boyu hastane çevresini bombaladığı da belirtildi.

# Bir bisiklet kazası ve Türkiye ekonomisi



**Alaattin AKTAŞ**

30 Ekim 2023 Pazartesi

Küçük çocuk 13-14 yaşlarındaydı. Boyuna uygun bir bisikleti yoktu. Durduğunda ayaklarını yere basamayacağı bir bisiklete binmişti. Arnavut kaldırımını döşeli bir yoldan gitmesi gerekiyordu. Kaldırım taşı çok kötü döşenmişti, o yüzden yolun kenarındaki topraktan gitmeyi tercih etti. Tüm bisikletlilerin tercihi o toprak bölümdü zaten ama orası da dardı. Karşıdan gelen başka bir bisikletliyle çarpıştı. Ayaklarını yere koyamadı ve sol tarafına devrildi. Sol kolu dirsek ile bilek arasından kırıldı. Kırık çok fenaydı, anlatılana göre kemik neredeyse deriyi delip çıkacak duruma gelmişti.

Bu olay bir Anadolu kentinde ve neredeyse yarım yüzyıl önce yaşanıyordu.

Kırık koluyla evine kadar yürüdü. Yakınları küçük çocuğu koca şehirde sanki hastane yokmuş gibi çok yetenekli olduğu söylenen yaşlı bir kırık çıkıkçı kadına götürdü. Kadın kırığın ne kadar vahim olduğunu görmüştü, film olmadan müdahale edemem, dedi. Belli ki biraz bilimsel çalışan bir kırık çıkıkçıydı.

Yakınları çocuğu kaptıkları gibi hastaneye götürüp kolunun filmi çekti. Çocuk yaşadığı acıdan dolayı bir şey diyecek durumda değildi de, hiç kimsenin de aklına “**Hastaneye kadar geldik, elimizde film de var, burada bir doktor tedavi etsin**” demek gelmedi. Elde film, doğru tekrar kırık çıkıkçı kadına...

Kadının sardığı kol bir süre sonra iyileşti. İyileşti ama kemik hafif eğri kaynamıştı. Artık yapılabilecek bir şey yoktu.

Yıllar yıllar sonra o çocuk kocaman adam oldu ve buzda kayıp düştü bu kez. Yine aynı kol, bu sefer omuzla dirsek arasından kırıldı. Tabii ki bu sefer adres hastaneydi. Filmi inceleyen ortopedist, eski kırığı da görünce şaka yollu “**Hazır elimiz deymişken isterseniz dirseğin altındaki eğriliği de kemiği kırıp düzeltebiliriz**” diyecekti. Yok yok kalsın, dedi adam gülümseyerek, siz yukarıyı

iyileştirin yeter, ben eğri kolumla mutluyum. Zaten dirsekle omuz arası için bir operasyon gerekmemiş, kırık klasik tedaviyle iyileşmişti.

### **Ekonomi kör topal gidiyordu**

2021'in ilk yarısı... Ülkenin ekonomik sağlığı pek iyi değildi. Vatandaşların bir kısmı sıkıntı çekiyordu. İşsizlik sorundu, özellikle genç işsizliği giderek büyüyor ve gençler adeta daha üniversiteye adım attıkları gün mezun olduklarında iş bulup bulamayacaklarının kaygısını yaşamaya başlıyordu.

Ama yine de genel durum çok da vahim sayılmazdı...

Yıllık enflasyon yüzde 15-20 arasında dalgalanıyordu. Mevduat ve kredi faizleri de enflasyona yakındı.

Benzin 7, motorin 6 lira dolayında seyrediyor; dolar 7-8, euro 8-9 lira bandında dolanıyordu.

Sorun vardı ancak ne enflasyon tırmanıp gitmişti, ne de hayat pahalılığı dayanılmaz boyutlardaydı. Vatandaş zar zor da olsa idare etmeye çalışıyordu.

Ekmek 1.5 lira, etin kilosu 60-70 lira civarındaydı. Devletin, kira artışlarına yüzde 25 sınır getirme gereği duyması söz konusu bile değildi, çünkü artış oranı bu düzeyin zaten çok altındaydı. Hem kiralar, gelirlerin neredeyse tümünü yutar hale gelmemişti.

Tamam, o dönemdeki ücretler de tabii ki daha düşüktü, örneğin asgari ücret 2.825 liraydı ama ele geçen paranın bir görünen hali vardı, bir de alım gücü.

### **Ya bisikletten düşen koskoca ülkeyse?**

Küçük çocuk boyundan büyük bisiklete binerek başına büyük işler açmıştı.

Peki ülkeyi yönetenler de yanlış bir tercihle koskoca ülkenin başına büyük işler açamaz mıydı?

Ağustos 2021... Merkez Bankası'nın politika faizi yüzde 19, yıllık enflasyon yüzde 19.25, dolar ve euro kuru 8.5 ve 10 düzeyinde.

Nedeni belli de, hadi nedense diyelim, ülkeyi yönetenler büyük bir bisiklete binme, faizi indirme, bir de öylesini deneme hevesine kapıldı.

Sözüm ona gazeteci olan bazı şahıslar, yılışa yılışa Cumhurbaşkanı Erdoğan'a güya soru sordu:

**“Siz faiz düştükçe enflasyon da düşecek dediniz, buna karşı çıkanlar oldu ama gerçekten de enflasyon düşüyor...”**

30.10.2023

Bu soru bile değildi ya, neyse!

Erdoğan o zamanlar bu görüşünü koruyordu, faiz daha da düşecek, enflasyon da giderek gerileyecekti.

Bu bize Nobel iktisat dln getirecek bir formld ama olmadı, faiz indirilerek enflasyon dşrlemedi, biz bisikletten dşverdik!

### **Parçalı kırık!**

Faizi yüzde 19'dan 8.5'e kadar indirmenin maliyeti ağır oldu.

Enflasyon resmi ölçümlerle bile yüzde 85'e ulaştı.

Devlet kira artışlarını yüzde 25'le sınırlama kararı aldı. Ortada böyle bir karar var ama bu sorunları çözmekten çok uzak. Ev sahibi kiracı kavgaları cinayetlere varmaya başladı.

Kendi halimizde geçinip giderken 8.5 ve 10 düzeyinde bulunan dolar ve euro 30 liralara geldi.

Bisikletten yle bir dşmştk ki, o çocuğun durumundan beter olduk. Kemik deriyi parçalayıp çıktı, büyük bir operasyon gerekiyordu.

Boyumuzdan büyük bisiklete binmememiz gerektiğini öğrenebildik mi bilinmez ama acı içinde kıvranırken kendimizi doktorlara emanet etmek zorunda kaldık.

Başladık, "**Artık hiç olmaz**" dediğimiz faizi artırmaya. 19'dan 8.5'e indirdiğimiz faizi 35'e çıkardık.

Bu gidişle daha da artıracadıız.

Yani sonuçta 19'dan 35'e geldik!

19'dan 8.5'e inilmemiş olsaydı 35'e gerek duyulur muydu? O inişin, boyumuzdan büyük bisiklete binmenin bedelini ödüyoruz şimdi.

19'u 8.5'e çekmemiş olsak, faiz şimdi belki yine 19'du ya da 20, belki de 15'ti; 35'e hiç gerek duyulmayacaktı.

Benzin ve motorin 40 liraları zorlamayacak ve bu ürünleri belki 15 lira civarında alabilecektik.

Ama kemik deriyi delip geçti, üstelik parçalı kırıktı ve operasyonu yapacak ekip işbaşına getirildi.

30.10.2023

Ama ekibin elinde bu operasyonu yapacak yeterli ekipman yoktu ki... 35'e burun kıvrıyordu ekipmanı sağlayacak olanlar.

Üstelik şu riske de dikkat çekiliyordu. Kol eski sağlığına tam olarak kavuşmayabilirdi. Eskisi kadar güçlü olmayacağı kesindi, üstelik uzun süre fizik tedavi gerekecekti.

Enflasyon tekrar artışa geçmişti hem. Kaldı ki ifade edilen hep son bir yıldaki orandı, o oran düşmüş olsa bile fiyatlar gerilemeyecekti ki, kol eski haline gelmeyecekti ki...

Küçük çocuk öğrenmişti boyundan büyük bisiklete binmemesi gerektiğini...

Peki acaba Türkiye öğrenmiş miydi böyle yanlış tercihler yapmaması gerektiğini?



# Siyaset cumhuriyetin ikinci yüzyılına denetimli coşkuyla girdi



## Maruf BUZCUGİL

30 Ekim 2023 Pazartesi

*“Ankara’da ülkelerin ulusal gün resepsiyonlarında boy göstermeye alışkın diplomatların çoğu bize 29 Ekim için neden görkemli bir 100.Yıl daveti almadıklarını sordular.”*

Cumhuriyetin ikinci yüzyılına başlarken iktidarıyla muhalefetiyle siyasetin içinde bulunduğu ruh halini denetimli coşku olarak nitelemek mümkün görünüyor. Mayıs seçimleri öncesinde seçim bildirgelerinden, seçim meydanlarından yansıyan siyasetin kuvvetli ve enerjik Cumhuriyetin ikinci yüzyılı vurgusu, geleneksel 29 Ekim kutlamaları içinde daha düşük tonda yer alıyor. Devletin açıklanan resmi kutlama programları iktidarın seçim öncesi dile getirdiği coşkuyu yansıtmıyor. Geçen hafta Ankara’da ülkelerin ulusal gün resepsiyonlarında boy göstermeye alışkın diplomatların çoğu bize 29 Ekim’de neden görkemli bir 100.Yıl daveti almadıklarını sordular. Yani başımızda, gelişmelere çok duyarlı olduğumuz bölgede,

İsrail-Filistin çatışmasında bebek, çocuk ve kadınların ağırlıkta olduğu siviller katledilirken şenlikli kutlamalardan kaçınıldığı resmen açıklanmasa da hissettirilmeye çalışıldı. Ancak baktığımızda çatışmanın başladığı 7 Ekim’den önce de zaten devlette görkemli bir kutlama hazırlığı ve niyeti olmadığını da gördük. Ana muhalefet CHP de cumhuriyetin yüzüncü yılını genel başkan Kemal Kılıçdaroğlu’nun JW Marriott Ankara’da verdiği sade davetle kutladı. Mayıs seçimlerinin iç hesaplaşmalarını hala sürdüren muhalefet partilerinin ülke sorunlarıyla ilgili dikkat dağınıklığı sürüyor. Ancak toplum genelinde, şirketler, sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri, işçi-işveren örgütleri eğitim kurumları, vatandaşlar düzenledikleri toplantılar, tüm mecralarda yayımlanan mesajlarla yüzyıllık coşkuyu yansıtmaya devam ediyorlar.

## ■ Anıtkabir’de yüzüncü yıl coşkusu...

**Türkiye’deki** vatandaşların çoğunun, aklının ve yüreğinin merkezinde saydığı Anıtkabir’de de Cumhuriyet’in Yüzüncü Yılı coşkusu yaşanıyor. Anıtkabir Komutanlığı’ndan aldığımız bilgiye göre, yüzüncü yılda kurumsal olarak Atatürk’ün

mozolesine çelenk bırakmak isteyen sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri, şirketler eğitim kurumları aylarca önceden organize olup komutanlığa başvurmuşlar. Anıtkabir’de yoğun bir ziyaret trafiği yaşanıyor.

### ■ **Murat Ülker’in çalışma hayatı mesajları**

**Enflasyonun** yüksek seyrettiği, hayat pahalılığının can yaktığı, ücret artışlarının enflasyonla başa çıkamadığı günlerde 80 bin işçi çalıştıran bir patronun Türkiye’nin en büyük işçi örgütlerinden birinin toplantısında çalışma barışı mesajları veriyor olması çok önemliydi. Hak İş konfederasyonunun hem kuruluşunun 48. yılı, hem de cumhuriyetimizin 100 yılı devirmesi vesilesiyle düzenlediği Cumhuriyetimizin 100. Yılında Türk Çalışma Hayatı Sempozyumu ele aldığı konular, önemli konuk ve konuşmacılarıyla iz bıraktı.

Sempozyumun kapanış oturumunda onur konuğu olarak işçilere seslenen global kuruluşlar Pladis ve Godiva’nın Yönetim Kurulu Başkanı ve Yıldız Holding Yönetim Kurulu Üyesi Murat Ülker endüstri ilişkileriyle ilgili kulaklara küpe olacak mesajlar verdi. Murat Ülker “Türkiye Yüzyılında İşin Geleceği” oturumunda işin sırrının “Açık iletişim ve güven” olduğunu söyledi. Ülker, sadece “açık iletişim”in tek başına endüstri ilişkilerinde, ekonomide, birçok sorunun çözümünü kolaylaştırdığını, deneyimlerinin hep bunu gösterdiğini vurguladı. İşçiler Murat Ülker’in kendi şirketlerinde sendikayı “**endüstri ilişkileri birimi**” gibi görmek istediklerini belirten sözlerini coşkuyla alkışladılar.

Ülker’in “**Türkiye’deki işçilerimizin emeği olmasa yurtdışında milyarlarca dolarlık yatırım yapamazdık**” mesajı da nokta atışla salondaki işçilerin, sendikacıların yüreğindeki yeri buldu. Murat Ülker, sunumu sonrasında yaptığımız sohbette de 25 ülkede 15 binin üzerinde çalışanları olduğunu, bu ülkelerin çoğunda Türkiye kadar olmasa da enflasyon sorunu bulunduğunu söyledi. Ücret artışlarının zorunlu olduğunu belirten iş hayatı duayeni Ülker’in “**Şirketlerimizde bunu verimlilik artışları, kârlı alanlara yönelimle, tasarrufla karşılamaya çalışıyoruz**” sözleri hep akılda tutulmalı. Murat Ülker’in tasarrufun nasıl yapılacağını gösteren “**2 özel uçağımı sattım, artık tarifeli uçuyorum**” sözlerini de dikkatle not ettik.

### ■ **İktidar ve muhalefetin ikinci yüzyıl iktisat kongresi yarışı anılarda...**

**Yüzyıllık** dönemlerin önemi ve değeri Mayıs seçimleri öncesi iktidar ve muhalefetin İzmir’deki ikinci yüzyılın iktisat kongresi yarışında da hissedilmişti. Hazine ve Maliye Bakanlığı-İzmir Valiliği ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin düzenlediği farklı kongreler, Cumhuriyetin ilanından hemen önce Atatürk’ün engin vizyonu ile geleceğe ışık tutan İzmir İktisat Kongresi’nin 100. yıldönümünde iktidar ve muhalefetin politika önerilerine sahne oldu. İktidar alternatifi olmaya çok yaklaşan Millet İttifakı (6’lı masa) ekonomi politikaları önerilerini ve vaatlerini iktisat kongresinde dillendirdi. Ekonomide yaşanan büyük sıkıntıların, yüksek enflasyon ve hayat pahalılığının, yolsuzluk iddialarının, deprem felaketinin, seçmen davranışında muhalefetin beklediği

etkiyi yaratmadığı görüldü. İktidar seçim ekonomisiyle kendi yarattığı sorunların çözümünü için seçmenden yine yetki aldı.

### ■ **Gümrük Birliği'nin güncellenmesini Almanya da istiyor**

**Geçen** hafta Ankara'da Almanya rüzgârı esti. Almanya Başbakan Yardımcısı Federal Ekonomi ve İklim Koruma Bakanı Robert Habeck, Türkiye-Almanya Ekonomi ve Ticaret Ortak Komisyonu (ETOK/JETCO) IV. Dönem toplantısı için geldiği Ankara'da önemli temaslarda bulundu. Türkiye-Almanya ticaret hacminin 2023 yılında yeni bir rekora gittiğinin müjdesini veren Habeck'in "**Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki mevcut Gümrük Birliğinin iyi işlemediği durumlarda nasıl daha iyi çalışmasını sağlayabileceğimizi, nasıl geliştirebileceğimizi konuştuk**" sözleri yankı uyandırdı.

Habeck'in Almanya'nın Ankara Büyükelçiliği organizasyonu ile Atakule'de verdiği alışılmadık davet de çok ses getirdi. Çalışma hayatı ve akademik kariyerinin önemli bölümünde AB Gümrük Birliği uzmanlığıyla yer alan Ticaret Bakanı Ömer Bolat da gümrük birliğinin güncellenmesinin görüşmelerde geniş şekilde ele alındığını söyledi.

Bolat, Başbakan yardımcısı Habeck'in işaret ettiği rekorun iki ülke ticaret hacminin bu yıl 50 milyar doları aşması olduğunu söyledi. Bolat, ilk kez gazetecilere duyurduğu Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 17-18 Kasım'da Almanya'ya yapacağı resmi ziyarette gümrük birliği anlaşmasının da masada olacağını belirtti. Gümrük Birliği konusunda görüşünü sorduğumuz Dışişleri Bakanı Hakan Fidan da "**Gümrük Birliği teknik bir konu. AB bunu politize etmemeyi tercih ederse bu konuda mesafe alabileceğimizi düşünüyoruz**" diyerek topun Ticaret Bakanlığı'nda olduğunu ima etmişti.

# Sabandan sanayiye Türkiye Cumhuriyeti'le 100 yılda 1.848 kat büyüdü



**Naki BAKIR**

30 Ekim 2023 Pazartesi

1923'te 577 milyon dolar olan milli gelir 2023'te 1 trilyon doları; sadece 45 dolar olan kişi başına milli gelir ise bu yıl 12 bin doları aşıyor.

Kurulduğu 1923 yılında Osmanlı devletinden, sanayisi olmayan, tamamen "kara saban"a dayalı tarımdan ibaret ve savaşlar yüzünden o alanda da üretim gücünü yitirmiş, kendi ihtiyacını karşılamaktan uzak bir ekonomi devralan Türkiye Cumhuriyeti 100'üncü yılını, 1.848 katlık bir milli gelir büyümesi ile tamamlıyor. Osmanlı'nın son dönemlerinde bitmek bilmez savaşlarda yitirilen insan gücü dolayısıyla Türkiye'nin kurulduğu topraklarda kalan nüfus son derece azalmıştı.

Cumhuriyet döneminde ilk sayımın yapıldığı 1927'de toplam nüfus 13 milyon 554 bin olarak belirlendi. Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılındaki nüfus ise 12 milyon 822 bin kişi olarak tahmin ediliyor. Orta Vadeli Program (OVP) projeksiyonlarına göre 2023 yılı itibarıyla yıl ortası nüfus 100 yılda yüzde 570,1 oranı ile yaklaşık altı katlık bir artışla 85 milyon 917 bine ulaşıyor.



## Milli gelirden rekor büyüme

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Cumhuriyet'in kurulduğu yıl olan 1923'te Türkiye'nin gayri safi yurt içi hasılası (GSYH) sadece 577 milyon dolar düzeyindeydi.

OVP projeksiyonlarına göre ise 2022'de 906 milyar dolar olan milli gelirin, 100'üncü yıl olan 2023'ün tümünde ilk kez 1 trilyon dolar sınırını aşarak 1 trilyon 67 milyar dolara ulaşacağı tahmin ediliyor. Bu da dolar cinsinden GSYH'de 1923- 2023 döneminde yüzde 184.822 oranında (1.848,2 katlık) bir artış ifade ediyor. 1923'te sadece 45 dolar olan kişi başına milli gelirin de bu yılın tümünde 12.415 dolar olacağı tahmin ediliyor. Buna göre 2023-1923 döneminde kişi başına milli gelir yüzde 27.488,9 (274,9 kat) artmış olacak.

Dönemlere Göre Milli Gelir Büyümesi (%)		
	Sabit fiyatlarla kümülatif	Yıllık Ortalama
1923-1938	188,9	7,3
1938-1950	-0,2	-0,2
1950-1960	85,0	6,3
1960-1970	58,3	4,7
1970-1980	59,6	4,8
1980-1990	66,2	5,2
1990-2000	39,7	3,4
2000-2010	48,4	4,0
2010-2022	94,5	5,7

## En hızlı büyüme Atatürk döneminde

Cumhuriyetin geride kalan 100 yılında, milli gelirden en yüksek yıllık ortalama büyüme hızı, kurucu lider Atatürk'ün yönetimindeki ilk 15 yılda kaydedildi. Sabit fiyatlarla TL bazında milli gelirden kümülatif olarak yüzde 188,9 artışla yaklaşık üçe katlandığı bu dönemde ortalama yıllık büyüme hızı yüzde 7,3 oldu. Dolar kurunun 1,67 TL'den 1,26 liraya gerilediği bu dönemde dolar bazında milli gelir de yüzde 161 büyüyerek 577 milyon dolardan 1 milyar 507 milyon dolara yükseldi.

Dönemlere göre milli gelirden büyüme 2. Dünya Savaşı, öncesi ve sonrasındaki gelişmelerle dünyada derin ekonomik darboğazın yaşandığı 1938-1950 arasındaki 12 yıllık İsmet İnönü döneminde ise milli gelir kümülatif bazda yüzde 0,2 küçüldü.

Bu dönemde yaşanan olumsuzluklar dolayısıyla yıllık ortalama büyüme oranı eksi (-) yüzde 0,2 oldu. Çok partili sisteme geçişle iktidara gelen 1950-1960 yılları arasındaki Başbakan Adnan Menderes döneminde yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 6,3'e yükseldi ve milli gelirden kümülatif büyüme yüzde 85'e ulaştı. İlk askeri darbenin yapıldığı ve siyasal alanın yeniden dizayn edildiği 1960'dan sonra Adalet Partisi ve Milliyetçi Cephe hükümetlerinin iş başında olduğu 1970'e kadarki dönemde ise kümülatif büyüme yüzde 58,3; yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 4,7 oldu.

100 Yılda Nüfus, Millî Gelir ve Dış Ticaretin Gelişimi						
	Yıl Ort. Nüfus (000 kişi)	GSMH/GSYH (000.000 \$)	KBMG (\$)	Dış Ticaret (000.000 \$)		
				İhracat	İthalat	Denge
1923	12.822	377	45	50,8	66,9	-36,1
1938	18.926	1.507	88	115,0	118,9	-3,9
1950	20.850	3.469	166	263,4	285,7	-22,3
1960	27.566	9.932	359	320,7	468,2	-147,5
1970	35.321	18.825	539	588,5	947,6	-359,1
1980	44.438	67.457	1.518	2.910,1	7.909,4	-4.999,3
1990	56.205	149.195	2.655	12.959,3	22.302,1	-9.342,8
2000	64.269	265.367	4.249	27.774,9	54.502,8	-26.727,9
2010	73.142	777.426	10.629	113.883,2	185.544,1	-71.660,9
2020	83.385	717.111	8.600	180.656,7	209.534,3	-48.877,6
2022	84.980	906.000	10.659	235.247,1	360.682,2	-125.435,1
2023T	85.917	1.067.000	12.415	255.000,0	367.000,0	-112.000,0
2023-2023 Değ. %	570,1	184.822,0	27.488,9	501.868,5	422.224,5	310.140,3

Sağ-sol çatışmalarının damgasını vurduğu, Kıbrıs Barış harekâtı, ABD ambargosu gibi gelişmeler yüzünden siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın arttığı 1970-1980 döneminde ise bu olumsuzluklara rağmen kümülatif büyüme yüzde 59,6, yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 4,8 düzeyinde gerçekleşti. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından, Turgut Özel liderliğinde serbest piyasa ile ekonominin dışa açılması şeklindeki radikal dönüşümü de kapsayan 1990'a kadarki dönemde kümülatif büyüme yüzde 66,2 olurken, yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 5,2'ye geldi.

Bunun ardından Türkiye'nin kısa süreli koalisyon hükümetleri ile yönetildiği 1990-2000 arasındaki on yıl ise kümülatif bazda yüzde 39,7, yıllık ortalama bazda yüzde 3,4 ile çok partili dönemde büyümenin en yavaş seyrettiği aralık oldu.

2001'deki Cumhuriyet tarihinin en ağır ekonomik krizini ve 2002 sonunda tek başına iktidar olan AK Partinin kesintisiz yönetimini de kapsayan 2000-2010 döneminde kümülatif büyüme yüzde 48,4, yıllık ortalama büyüme yüzde 4 düzeyinde gerçekleşti. Tek parti yönetiminin devam ettiği 2010-2022 döneminde yıllık ortalama yüzde 5,7 büyüme hızı ile kümülatif bazda yüzde 94,5 büyüme kaydedildi. Son OVP projeksiyonlarına göre 2023'ün tümünde ise büyümenin yüzde 4,4 olması bekleniyor.

**İhracat 50 milyon \$'dan 255 milyar \$'a**

Ağır savaşların yıktığı topraklar üzerinde kurulan Türkiye, 1923 yılında sadece 50,8 milyon dolarlık ihracat yapabiliyordu. Aynı yıl toplam ithalat da 86,9 milyon dolardı. 1938 itibarıyla ihracat bir kattan fazla artarak 115 milyon dolar çıkarken ithalat da 118,9 milyon dolar oldu. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 58,5'ten yüzde 96,7'ye yükseldi.

Artan nüfus ve büyüyen ekonomi ile 1970'te ihracat 600 milyon, ithalat da 1 milyar dolara yaklaştı. Dış ticarete 70'li yıllarda hızlanma başladı, ithalat artışı daha hızlı olduğu için dış ticaret açığı da büyüme sürecine girdi. 1980 itibarıyla ihracat 2,9 milyar, ithalat 7,9 milyar dolar oldu ve açık 5 milyar dolar sınırına yaklaştı.

Bu trend, özellikle dışa açılma dönemi olan 80'lerde başlayarak izleyen on yıllarda katlanarak devam etti, ihracatın ithalatı karşılama oranı düştü, dış ticaret açığı hızla büyüdü. 2022 itibarıyla ihracat 254,2 milyar dolara, ithalat 363,7 milyar dolara ulaştı ve açık 109,5 milyar dolarla rekor kırdı. OVP projeksiyonlarına göre bu yılın tümünde de 255 milyar dolar ihracat, 367 milyar dolarlık ithalat hacmi ile 112 milyar dolar dış ticaret açığı verileceği tahmin ediliyor.

İhracatın yanı sıra turizm, dış müteahhitlik ve diğer hizmetlerle birlikte döviz gelirlerinin hızla artsa da başta ithalat olmak üzere döviz giderleri çok daha hızlı arttığı 80'ler sonrası dönemde Türkiye ödemeler dengesinde ciddi boyutlarda bir cari açık sorunu ile karşı karşıya kaldı. Cari açıkta büyüme özellikle 2000'li yıllarda ivme kazandı. 1990 yılında 2,6 milyar dolar olan cari açık, Ağustos 2023 sonu itibarıyla yıllıklandırılmış bazda 57 milyar dolara ulaştı.

### **Eğitimde devrim**

1923 yılında bütün Türkiye'de sadece 4 bin 894 ilköğretim okulu vardı. 40 bin köyün 38 bininde hiçbir okul bulunmuyordu. Bu okullarda 341 bin 941 öğrenci eğitim görürken, bunların sadece 62 bin 954'ü kız öğrenciydi. 2022/23 eğitim yılında örgün eğitimde toplam okul sayısı 75 bin 19'a, öğrenci sayısı 9 milyon 640 bin 726'sı kız olmak üzere 19 milyon 904 bin 679'a, öğretmen sayısı 1 milyon 154 bin 383'e, derslik sayısı 751 bin 569'a ulaştı.

Yaygın eğitimde de 20 bin 503 kurumda, 14 milyon 743 bin 224 kursiyer ve 104 bin 353 kursiyer bulunuyor. Cumhuriyetin ilk yılı olan 1923'te yüzde 10'u bulmayan okur yazar oranı yüzde 100'e yaklaştı. 2022 itibarıyla bu oran kadınlarda yüzde 95,9, erkeklerde yüzde 99,3. Üniversite sayısı 200'e yaklaşırken, 25 yaş ve üzerindeki ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının 25 yaş ve üzeri toplam nüfus içindeki oranı yüzde 23,9 oldu.

### **Darphane'den hatıra para bastı**

1923 yılında bütün Türkiye'de sadece 4 bin 894 ilköğretim okulu vardı. 40 bin köyün 38 bininde hiçbir okul bulunmuyordu. Bu okullarda 341 bin 941 öğrenci eğitim

görürken, bunların sadece 62 bin 954'ü kız öğrenciydi. 2022/23 eğitim yılında örgün eğitimde toplam okul sayısı 75 bin 19'a, öğrenci sayısı 9 milyon 640 bin 726'sı kız olmak üzere 19 milyon 904 bin 679'a, öğretmen sayısı 1 milyon 154 bin 383'e, derslik sayısı 751 bin 569'a ulaştı.

Yaygın eğitimde de 20 bin 503 kurumda, 14 milyon 743 bin 224 kursiyer ve 104 bin 353 kursiyer bulunuyor. Cumhuriyetin ilk yılı olan 1923'te yüzde 10'u bulmayan okur yazar oranı yüzde 100'e yaklaştı. 2022 itibarıyla bu oran kadınlarda yüzde 95,9, erkeklerde yüzde 99,3. Üniversite sayısı 200'e yaklaşırken, 25 yaş ve üzerindeki ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının 25 yaş ve üzeri toplam nüfus içindeki oranı yüzde 23,9 oldu.

### **Sanayi ihracatında rekor büyüme**

Cumhuriyet kurulduğunda İstanbul, İzmir, Bursa, İzmit, Manisa, Uşak, Adana ve Tarsus gibi yerlerde, çoğu yıpranmışlık veya sahihsizlikten faaliyetini durdurmuş 10-15 işletme bulunuyor, "fabrika" denebilecek tesisler henüz ortada yoktu. Bunların üretiminin de büyük bölümü gıda, dokuma, deriden ibaretti. 2022 itibarıyla imalat sanayi işyeri sayısı 500 bine yaklaşırken, çalışan sayısı 5 milyonu, yıllık üretim değeri ise 10 trilyon lirayı aştı. Bu yılın ilk sekiz ayında Türkiye'nin 164,8 milyar dolar olan toplam ihracatının yüzde 94,5 oranındaki 155,8 milyar dolarını imalat sanayii gerçekleştirdi. Ancak imalat sanayii üretiminde yüksek teknolojinin payı yüzde 3'lerde bulunuyor.

### **2000'lerdeki dış borç büyümesi**

Kurulduğu ilk yıllardan itibaren geçmiş dönemin borçlarını da ödemeye başlayan Türkiye Cumhuriyeti, istatistiklere yansıyan kendi adına ilk borçlanmasını 1932 yılında yaptı. O yıl 46,5 milyon dolar olan dış borç, Atatürk'ün öldüğü 1938 yılında 146 milyon dolardı. Artan kamu harcamaları ve oluşan açıkların da etkisiyle sonraki on yıllarda artış sürecine giren dış borçta, Türkiye'nin ekonomide dışa açıldığı 80'lerde ve onu izleyen 90'lı yıllarda artan ivme, özellikle 2000'lerde rekor düzeye ulaştı.

2002 sonunda 129,6 milyar dolar olan toplam brüt dış borç stoku, Haziran 2023 sonu itibarıyla 475,7 milyar dolara ulaşmış bulunuyor. Buna göre Cumhuriyetin ilk 79 yılındaki dış borçlanma 129,6 milyar dolar olurken, son 21 yılda net 346,1 milyar dolarla bunun yaklaşık 3 katı kadar dış borç alındığı görülüyor. 80'ler sonrası ve özellikle 2000'li yıllardaki büyümenin dışa açılma, küresel finansla entegrasyon paralelinde esas olarak özel sektörün dış borçlanmasından kaynaklandığı dikkati çekiyor.

### **Enerjide rekor gelişim**



1923'te Türkiye'nin elektrikte kurulu gücü 33 megavat, üretimi 50 kwh düzeyindeydi. Türkiye'de yaygın olarak elektrik kullanımı yoktu.1938'de kurulu güç 178,5 MW'a çıkarıldı. 100 yılda gerçekleştirilen yatırımlarla Ekim 2023 itibarıyla elektrikte toplam kurulu güç 105 bin 659 megavata ulaştı. Geline aşamada Türkiye'de elektrik enerjisi üreten santral sayısı 12 bin 500'ü aştı. Bunların 10 bin 479'u güneş, 752'si hidro, 384'ü biyokütle, 363'ü rüzgâr, 95'i atık ısı ve 63'ü jeotermal olmak üzere 12 bin 136'sı "yenilenebilir" enerjide alanında, 343'ü doğal gazla, 68'i de ithal kömür, linyit, asfaltit ve taş kömürü gibi termik kaynaklarla elektrik üretiyor

### **Sağlıkta gelinen nokta**

1923 yılında bütün Türkiye'de sadece 86 yataklı tedavi kurumu bulunuyor ve bunlardaki toplam yatak sayısı 6 bin 437 düzeyindeydi. Bütün ülkede sadece 554 doktor, 69 eczacı, 4 hemşire, 560 sağlık memuru ve 136 ebe bulunuyordu. Bebek ölüm hızı yüzde 25 düzeyindeydi. 12,5 milyon nüfusun 1 milyonu frengi hastası, 3 milyonu trohomalı, 2 milyonu sıtma hastası idi. Geline aşamada hastane sayısı 1.500'ü geçti, doktor sayısı 250 bine, hemşire ve ebe sayısı 300 bine yaklaştı, eczacı sayısı 40 bine, diğer sağlık personeli sayısı 250 bine yaklaştı. Bebek ölüm hızı binde 6'lara geriledi.

# Kilit nokta, ‘fırsat eşitliği’yse...



**Ferit Barış PARLAK**

30 Ekim 2023 Pazartesi

Cumhuriyeti en iyi tanımlayan cümleydi: “Cumhuriyet ‘fırsat eşitliği’ demek. Herkesi kapsamak demek.

Fırsatları belirli bir zümreye/kesime değil, tüm toplumun önüne koymak demek. Ben de Bingöllü bir kardeşiniz olarak, Cumhurbaşkanı Yardımcılığı görevini yapıyorsam, cumhuriyet değerleri sayesinde bu makamdayım.”

\*\*\*

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, TİSK’in “Birlikte güçlü gelecek” toplantısında söyledi...

\*\*\*

Aynı toplantıdan sonraki sohbette TİSK Başkanı Özgür Akkol dikkat çekti: “100 bin TL’nin üzerinde maaşla vinç operatörü bulamıyoruz”

\*\*\*

Teknik ve meslek erbabı eleman bulamamak, her sektörün dolayısıyla Türkiye’nin en büyük sıkıntısı... Nedeni 60-70 yıllık hükümet politikaları...

\*\*\*

Toplantıdan 3 gün önce, Cumhuriyetin ilan edildiği başkentte, “meslek liselilere yardım kampanyası”na katılmışım...

Türkiye ekonomisinin önceliği olan ama iki elin parmakları kadar kalan Meslek Lisesi ve öğrencilerine, ihtiyaçları olduğu için, (çalışarak kazanacak yetenek/beceriye sahip olmalarına rağmen), (eğitim/yönlendirme eksikliği nedeniyle) gönüllüler tarafından elbise yardımı yapıldı... (Paralı lise ve üniversitelerde okuyan sayısının milyonu aşması farklı bir boyut)

30.10.2023

## **VELHASIL**

Ŗöyle devam etti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, “BeŖeri sermayenin sahip olduğu yetkinliklerin piyasanın ihtiyaç ve talepleriyle uyumlu olarak dönüŖmesi, kalkınma ve büyümenin kilit noktasıdır.”

\*\*\*

Ve... Yılmaz'ın aynı toplantıda dediği gibi: “İstihdam, ücretler ve mesleki gelişimde fırsat eşitliğinin tam olarak sağlandığı, iş-yaşam dengesinin aktif işgücündeki tüm bireyler için tesis edildiği bir Türkiye'ye ulaşmak hepimizin arzusu.”



Abdulkadir Selvi

## İsrail nasıl savaş suçlusunu ilan edilecek

Cumhurbaşkanı Erdoğan, İstanbul'da düzenlenen büyük Filistin mitinginde milyonların önünde, "İsrail'i savaş suçlusunu olarak dünyaya ilan edeceğiz. Bunun hazırlığı içindeyiz" dedi. Peki bu nasıl olacak? Mekanizma nasıl işleyecek?

### SAVAŞ SUÇLARI MAHKEMESİ

İkinci Dünya Savaşı'dan sonra kurulan "Nürnberg Mahkemesi" bunun en meşhuru. ABD, İngiltere ve Rusya tarafından Almanya'ya karşı açıldı. Yahudilere karşı işlediği soykırım başta olmak üzere çeşitli suçlardan dolayı Hitler dönemi yöneticileri ve Almanya ağır şekilde cezalandırıldı. Bosna'daki soykırım nedeniyle dönemin Sırp komutanları ve son olarak Ukrayna savaşı nedeniyle Rusya Devlet Başkanı Putin savaş suçlusunu ilan edildi.

### HANGİ SUÇLAR SAVAŞ SUÇU

İnsanlığa karşı suçlar, soykırım suçu, savaş suçu sayılıyor. Kanıtlarını sunmak şartıyla devletlerin, Birleşmiş Milletler'in ve STK'ların başvurusu üzerine Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde savaş suçlarıyla ilgili dava açılabilir.

### KANIT İSRAİL'DEN

İsrail'in, Gazze'de savaş suçu işlediği tartışılmaz bir gerçek. Üç bini aşkın çocuk öldürüldü. Aralarında savunmasız kadınların bulunduğu siviller katledildi. Yerleşim yerleri sürekli olarak bombalanıyor. Savaş suçlarının başında yer alan hastane, okul, mülteci kampı, cami ve kilise bombalandı. Saldırılarda yasaklanmış olan fosfor bombası kullanıldı. Bunlar savaş suçu.

### TÜRKİYE NASIL MÜRACAAT EDECEK?

Benim burada üzerinde durmak istediğim nokta; Türkiye, bunu nasıl yapacak? Öncelikle siyasi duruş olarak Türkiye'nin bu tavrı çok önemli.

Biz, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni kuran Roma statüsüne taraf olmadığımız için doğrudan devlet olarak başvuru yapılamıyor. Ama hem hükümet hem STK'lar, Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcılığı'na ihbarda bulunabiliyor. Edindiğim izlenim bu prosedürün işletileceği yönünde. Bunun için kanıtların toplanması gerekiyor. İsrail çok pervasız olduğu için her katliamı bir kanıt niteliğinde. İşte size İsrail'in öldürdüğü çocuklar. Bundan daha büyük bir kanıt olur mu?



## ABD, İSRAİL ASKERİNE GÜVENMEDİ

İsrail, Gazze'ye savaş ilan ettiğinde ABD'den, "Postal koymayacağız" açıklaması gelmişti. Ancak görünen o ki bırakın postal koymayı, ABD, savaşın yönetimini üstlendi.

Gönderdiği iki uçak gemisi, onlara eşlik eden savaş gemileri, binlerce tonluk füzeler, demir kubbeyi takviye için gönderilen hava savunma sistemleri, İsrail'e destek için

ayrılan 14.5 milyar dolar yetmediği gibi bir de Felluce'de görev yapmış olan Glynn'i gönderdi. Böylece asıl sorun İsrail değil Amerika tezi kanıtlanmış oldu. Çünkü İsrail savaşı bırakacak olsa bile, ABD savaşı devam ettirecek. Artık bu savaş, İsrail'in Gazze savaşı olmaktan çıktı, ABD'nin savaşına dönüştü.

### SAVAŞA EL KOYDU

ABD'nin, İsrail ordusunun yönetimini üstlenmesinin çok önemli bir nedeni var. ABD'nin, İsrail ordusunun bu haliyle Gazze'de Hamas'a karşı bir kara savaşında başarısız olacağı sonucuna vardığı söyleniyor. İsrail ordusunun disiplinsizliği, Netanyahu ile İsrail ordusu arasındaki rekabet, İsrail askerlerinin meskun mahal savaşında yetersiz oluşu ABD'yi böyle bir karar almaya itmiş.

### BİDEN UYARMIŞ

Biden, İsrail'e giderken, "Zor sorularım olacak" demişti. Tel Aviv'de, ABD ile İsrail ortak savaş kabinesi toplamışlardı. Biden'ın katıldığı toplantıda İsrail ordusunun kara savaşını icra planlarının yetersiz olduğu, askerlerin donanımsız bulunduğu ve çıkış stratejisinin olmaması nedeniyle Biden'ın, "Bu şekilde kara savaşına girerseniz başarısız olursunuz" dediği ifade ediliyor. ABD, Gazze savaşının İsrail'e bırakılmayacak kadar ciddi bir iş olduğu sonucuna vardı ve İsrail ordusunun yönetimini üstlendi.

### KOMUTAN ATADI

Felluce'de 6 bin sivil katleden general Glynn, ipleri eline geçirdi. Glynn'in parmak izleri hemen hissedildi. İsrail'in savaş planları değişti. İsrail, yoğun bombardımanın ardından zaman geçirmeden kara savaşını başlatmayı planlıyordu. Bu plan çöpe atıldı. Şimdi savaşın üç aşama olarak icra edileceği anlaşılıyor.

### PLAN DEĞİŞTİ

Birinci aşama-yoğun hava bombardımanı.

Bu kesintisiz olarak devam edecek. Gazze'ye şimdiye kadar atılan bomba İkinci Dünya Savaşı'nda kullanılan atom bombasının bir buçuk katına ulaştı.

8 bini aşkın insan katledildi. Günde 400 kişi, her saat başı 15 kişi hayatını kaybediyor. Her 4 dakikada bir insan öldürülüyor.

### İKİNCİ AŞAMAYA GEÇİLDİ

İkinci aşama-İsrail yoğun hava bombardımanından sonra kara harekâtını başlatacaktı. Amerikalı komutan bunu değiştirdi. Yoğun bombardımanın ardından karadan Gazze'ye giren İsrail askerleri tarafından "Hücre operasyonları" gerçekleştiriliyor. Netanyahu bunu ikinci aşama olarak ilan etti. Amacın Hamas'ın askeri kapasitesini ortadan kaldırmak olduğu söyleniyor. Bu satırları yazarken İsrail

30.10.2023

askerleri ile El Kassam Tugayları arasında Gazze şeridinin kuzeyindeki Beyt Lahya'da şiddetli çatışmalar yaşanıyordu. Beyt Hanun ve Bureij'e benzer bir harekât düzenlendi. ABD desteğine rağmen İsrail kayıplar vererek çekilmek zorunda kaldı

## KARA SAVAŞI NE ZAMAN

Üçüncü aşama- Kara savaşı

ABD kara harekâtı öncesinde 1 milyonu aşkın Gazzeli'nin Mısır ve Ürdün'e gönderilmesini istedi. Amaç Gazze'nin kuzeyine tampon bölge kurmaktı. Gazzeliler'den boşalan yerlere İsraili işgalcileri yerleştireceklerdi. Ürdün ve Mısır Devlet Başkanları direnince bu plan suya düştü. Şimdi kapsamlı bir kara harekâtı ile Gazze'nin bir bölümünü insansızlaştırmayı ve oraya yerleşmeyi planlıyorlar. Bunun için Hamas'ın elindeki esirleri kurtarmaya çalışıyorlar. Esirler kurtarıldıktan sonra kara harekâtının düğmesine basılacak.

## TEMEL KARAMOLLAOĞLU ERBAKAN'A KARŞI

Biraz geç oldu ama Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu'nu çözdüm.

Temel Karamoğlaoğlu, Erbakan'ın devam dediği, desteklediği, ömrünü uğruna verdiği ne varsa ona karşı. Temel Karamollaoğlu sadece muhalif olduğu için Erdoğan'a karşı değil, aynı zamanda Erbakan'ın davasına da karşı.

## ERBAKAN, "AYASOFYA" DİRDİ

Erbakan "Ayasofya açılacak" der, başka bir şey demezdi. Ayasofya mitingleri düzenler, "Ayasofya'ya vurulan zincirler kırılacak" derdi. Erbakan'ın hayallerini Cumhurbaşkanı Erdoğan gerçekleştirdi. Ayasofya'nın cami olarak açılmasını sağladı.

## AYASOFYA'DA KÖTÜ SINAV VERDİ

Ayasofya'nın açılmasını en çok Temel Karamollaoğlu'nun desteklemesi beklenirdi. Ama Temel Karamollaoğlu,"Ayasofya büyük bir müessese, büyük bir bina, cami olarak kullanılan kısımlarının ötesinde diğer bölümler turistlere de açılır, gelir ziyaret ederler" dedi.

## FİLİSTİN ERBAKAN'IN DAVASIYDI

Erbakan'ın davası Filistin davasıydı. İsrail'in Filistinlilere yönelik katliamlarına karşı sesini yükseltirdi. İsrail'in hedefinin Türkiye'nin topraklarının da içinde bulunduğu Arz-ı Mev'üd olduğunu anlatırdı. Kudüs mitingleri düzenler, Mescid-i Aksa geceleri yapardı.

## ERDOĞAN, DÜNYAYA SESLENDİ

30.10.2023

İsrail, Gazze'de yaptığı katliama karşı İstanbul'da büyük Filistin mitingi düzenlendi. Milyonlarca insan Gazze'de zulmün durması için haykırdı. İsrail'i protesto mitinglerine, dünyada ilk kez bir devlet başkanı katıldı. Erdoğan'ın konuşması dünyada büyük ses getirdi.

#### NEDEN RAHATSIZ OLDUN

Ancak yine bundan da Temel Karamollaoğlu rahatsız oldu. "İktidarın Filistin mitingi düzenlemesi şov" dedi. İlahi Temel Karamollaoğlu, İsrail rahatsız oluyor da sen niye rahatsız oldun?





İbrahim Kahveci

## Cumhuriyet BİREY ister

Cumhuriyet, hem güçlü hem de o gücü halka dağıtan yönetim şeklidir. Mesela güçlü ülke dediğinizde geçmişteki büyük imparatorluklar aklımıza gelir. Osmanlı örneğine bakın: Güçlü olduğu dönemde refahı halkına dağıttı mı? Anadolu unutulmuş diyardı Osmanlı'da.

Veya Osmanlı zayıflamaya başladığında sarayların yapımını durdurdu mu? Tam tersine, Osmanlı zayıfladıkça sarayları-şatafatı büyüdü.

Aslında Cumhuriyet İdeali aramaktır.

Ülke zayıflarken yöneticilerinin sarayları büyüyorsa o yönetimin **adının ne olduğunun çok önemi var mı?**

Ama Cumhuriyet bir fırsat eşitliğidir. Babadan oğula geçen yönetim biçimlerinin yerine tercihi değiştirme imkanı veren bir yönetimdir.

Ben burada, anayasası 'Cumhuriyet' yasaları da 'demokrasi' olarak tanımlıyorum.

Mesele, anayasa kadar yasaların da hakkını vermektir.

Değiştirmek için önce sorgulamak gerekir. O nedenle **Cumhuriyet ve demokrasi BİREY ister**. Yani özgür karar alabilen; inanca dayalı biat sisteminden değil, akla-bilime dayalı sorgulama sistemine geçişi gerektirir.

Arkamda 20 bin kişi var, A partisine de gidebilirim ya da onun tam karşısındaki B partisine dediğinizde bunun adı Cumhuriyet ve demokrasi değildir. Bunun adı arkamdaki sürü ile padişah deviren isyancılar gibi bir şeydir.

Çünkü **Cumhuriyet İLKE ister**.

Cumhuriyet yönetiminde "Dün dündür, bugün bugündür" diyemezsiniz. Dün İsrail'in yaşam hakkına saygıyı savunan Türkiye'dir dediğinizde bugün tam tersini söyleyemezsiniz. Dün düşük faizi savunup bugün tam tersini topluma sunamazsınız.

30.10.2023

“Bu can bu bedende olduğu sürece” dediğinizde söylediğinizin tam tersi oluyorsa bunun adının ne olduğunun çok önemi yoktur.

Soran ve sorgulayan bir bireyler topluluğu olmadığı sürece yönetimin adı ve kanunları ne olursa olsun orada sistem sorunu var demektir.

\*\*\*

“İtibardan tasarruf olmaz” deyip sayısız uçaklar alıp ve sonrasında lüks **saraylardan** millete “**porsiyonları küçültün**” dediğinizde yönetim şeklinin ne olduğunun önemi de kalmaz.

“Aç kalırız yedirmeyiz” diyen bir sürü psikolojisi yarattığınızda da orada birey kalmamış demektir.

O nedenledir ki, Allah’ın ilk emri olan “OKU” çok önemlidir.

\*\*\*

Cumhuriyet “**iktidar gücünü**” **kimin kullanacağını** belirliyor ama “**iktidar gücünün**” **nasıl kullanılacağı** bizim için bir başka meseledir. Bireysel olmayan toplumlarda iktidar gücü “dava” adı altında “ele geçirilmesi” gereken ulvi bir değer de olabilir. Sonra adını ne koyarsanız koyun.

**Siyasi partiler** birer bireysel hizmet alanı yerine çıkarsal örgütlere dönüşüyorsa bunun adına ha Cumhuriyet demişiniz ha da uygulamasına demokrasi.

Kendi şahsi çıkarını ülkesinin menfaatlerinin çok çok üzerinde gören bir yönetim tarzının kuruluşu “Kurtuluş Savaşı” sayesinde sağlanmış olmasıdır asil vicdanları yıkan.

Sonra adına ne dersiniz deyin.

İşte bütün bunların altında BİREY ve İLKE olmaması yıkıp geçiyor ismi ne olursa olsun yönetimleri.

Cumhuriyet İslamköy’den veya Güneysu’dan çıkıp lider olma fırsatı olduğu kadar o köydekilere, şehirdekilere hesap verme erdemidir.

Seçen açısından ise Cumhuriyet “oy vererek cennete gitme” erdemi değil, tersine oy verdiklerini soran ve sorgulayan bireysel özgürlükler erdemidir. O nedenle **Cumhuriyet insan olma ERDEMİdir**.

Okuyan, soran, sorgulayan bir erdemli toplum hareketidir Cumhuriyet.

30.10.2023

Biat etmiş, hilafet istemiş, itaat etmiş ve çıkarı peşinde koşmuş toplumlar için ise amaç değil sadece bir araçtır Cumhuriyet...

Kadınlara seçme-seçilme hakkı veren rejimin adıdır Cumhuriyet, ama kadınlara yaşama hakkını zindan eden yönetim de Cumhuriyet adı altında yaşayabiliyorsa ne diyebiliriz ki?

100 yıl önce Mustafa Kemal Atatürk'ün hedeflediği Cumhuriyette 10 yıl önce koyduğun hedeflerin yarısını bile gerçekleştiriyorsan bunun adını ne koyarsan koy ne ifade eder ki?

\*\*\*

Cumhuriyet öncesini okurken Padişahların "Alimleri zindana attıklarını, buna karşılık kendilerine biat eden eşkiyaları affedip sokaklara saldıklarını" okurduk.

Saraylarında itibarlarından tasarruf etmeyenlerin kurdukları düzenlere karşı gelişmişti Cumhuriyet. Herkese ulufe dağıtır gibi ülkesinin geleceğini harcamamak için önlem alan yönetim sistemiydi Cumhuriyet.

Evlatlarına, ailenin maddi gücüne veya iktidara bağlılık gücüne dayalı bir gelecek hayali kurmak yerine zeka ve eğitime dayalı bir gelecek hayali kurduran sistemin adıydı Cumhuriyet.

Daha sayamadığım nice nice örnekler... Sahi adımız Cumhuriyet ama içerikte ne kaldı Cumhuriyetten.

Yılmadan, yorulmadan yeniden Cumhuriyeti kuralıyız. Demokrasi ile beraber kapsayıcı bir Cumhuriyet bizim tek kurtuluş umudumuzdur. Başka yolu yok...